

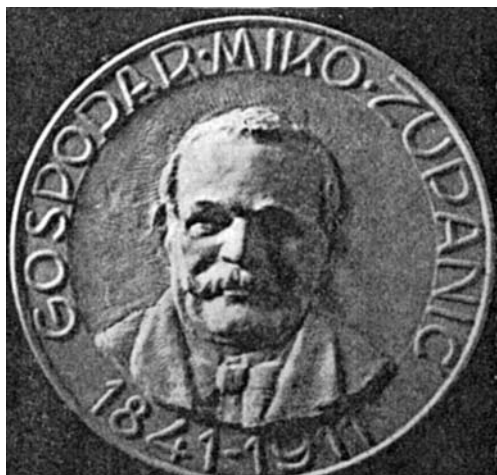
## OB 130-LETNICI ROJSTVA SLOVENSKEGA ETNOLOGA, ANTROPOLOGA, ZGODOVINARJA IN DIPLOMATA DR. NIKA ZUPANIČA (1876–1961)

Letos praznujemo 130-letnico rojstva dr. Nika Zupaniča, prvega direktorja Etnografskega muzeja v Ljubljani in prvega profesorja na katedri za etnologijo ljubljanske univerze. Ob tej priložnosti podajamo kratek zapis o življenju in delu dr. Nika Zupaniča ter njegov tekst o prijatelju iz dijaških let o pesniku Dragotinu Ketteju, ki se je prav tako rodil pred 130 leti. Zupanič in Kette sta bila od jeseni 1896 do poletja 1897 v času njunega šolanja na novomeški gimnaziji tesna prijatelja in študijska tovariša. Kette je obiskoval VII. razred, Zupanič pa VIII. razred realne gimnazije v Novem mestu. Prvi je umrl že v rani mladosti, leta 1899, drugi pa v pozni starosti leta 1961. V pričujočem članku objavljamo spomine Nika Zupaniča na pesnika slovenske Moderne Dragotina Ketteja (1876–1961), ki so bila napisani pred več kot 60 leti.

Dr. Niko Zupanič se je rodil leta 1876 v Gribljah ob Kolpi. Njegovi predniki so se preselili iz Draganičev v Belo krajino leta 1630. Tega leta so namreč Draganiče, ki so imeli svobodno občino še iz srednjega veka, napadli in oropali grofje Erdödy. Nekateri svobodnjaki iz Draganičev, med njimi tudi Zupaniči, so se takrat umaknili na Kranjsko, v podzemeljsko župnijo.

Oče Nika Zupaniča, Miko Zupanič (1841–1911), posestnik, trgovec in gostilničar iz Gribelj v Beli krajini, je v zadnjem desetletju 19. stoletja s posojanjem denarja postal zelo premožen. Tako so mu bila med drugim leta 1903 ponujena v nakup posestva z gradovi baronov Apfaltrernov (Krupa, Pobrežje, Pusti gradec). Za nakup pa se ni odločil, ker ni imel smisla za velike finančne transakcije. Ugodne gmotne razmere Mika Zupaniča so Niku Zupaniču omogočile študij.

Po maturi leta 1897 je Niko Zupanič kot enoletni prostovoljec odslužil vojaški rok pri konjenici na Dunaju v činu rezervnega poročnika. Leta 1898 je začel študirati pravo na dunajski univerzi, v drugem semestru pa se je prepisal na filozofsko fakulteto, kjer je študiral zgodovino, prazgodovinsko arheologijo, geografijo, etnologijo in antropologijo. Leta 1900 je ob stoletnici rojstva slovenskega pesnika dr. Franceta Prešerna na Dunaju s pomočjo akademskega društva »Slovenija« ter čeških, ruskih in poljskih študentov na Dunaju organiziral skupno slovansko proslavo. Zupanič je doktoriral leta 1903 z delom *Die Ankunft der Slawen in dem Süden*. Po doktoratu je opravil izpit za gimnazijskega profesorja z nalogo *Die*



Slika 1: Miko Zupanič (1841–1911), relief kiparja A. Repiča.



Slika 2: Katarina Zupanič (1855–1921), mati Nika Zupaniča. Portret v naravni velikosti slikarja I. Vavpotiča hrani v svoji zbirki Belokranjski muzej (darilo dr. N. Zupaniča).

*Bevölkerung illyrischer Länder vom Altertum bis zur Gegenwart.* Po doktoratu je odšel izpopolnjevati svoje znanje na antropološke inštitute v München, Zürich in Basel.

Finančno neodvisnost je Zupaniču v času študija na Dunaju in v času podoktorskega izpopolnjevanja v Münchnu, Zürichu in Baslu zagotavljal oče. Ko pa je oče zaradi vinske krize zgubil precejšen del premoženja, je Zupanič v skladu z njegovim nasvetom leta 1906 za nekaj mesecev sprejel službo študijskega prefekta v Terezijanski gimnaziji na Dunaju. V letu 1907 mu je članek z naslovom »Stara Srbija in Macedonija ter jugoslovanstvo« nakopal sovraštvo lingvista in poznejšega albanskega diplomata dr. G. Pekmezija (1872–1938). Že dogovorjeni dvoboj s pištolami je bil po Pekmezijevem opravičilu odpovedan.

Spor s Pekmezijem je imel za Zupaniča daljnosežne posledice, saj je Pekmezi prijateljeval z literarnim zgodovinarjem dr. Ivanom Prijateljem in jezikoslovcem dr. Rajkom Nahtigalom, s katerima je Pekmezi na Dunaju celo nekaj časa skupaj stanoval. Predvsem zaradi nasprotovanja dr. Prijatelja so bile namreč poznejše Zupaničeve prošnje za profesorsko mesto na ljubljanski univerzi večkrat zavrjene.

V letu 1907 je Zupanič sprejel vabilo dr. Jovana Cvijića in odpotoval v Beograd. Še pred odhodom v Srbijo je postal privatni docent za etnografijo in starožitnosti. Zupanič je imel tako od leta 1908 redno službo v Beogradu, najprej kot kustos zgodovinsko-umetnostnega muzeja, leta 1914 pa je bil imenovan za kustosa v Etnografskem muzeju. Zupaničeva beograjska leta

so bila zelo plodovita, saj je v tem času objavil več pomembnih znanstvenih del s področja antropologije, paleontologije, prazgodovine in fizioetnologije.

Na začetku prve balkanske vojne leta 1912 se je Zupanič vrnil na Dunaj, kamor ga je poslal srbski premier Nikola Pašić. V tem času se je zapletel v dvoboj z mečem z nekim avstrijskim oficirjem, zaradi česar je moral Avstrijo na hitro zapustiti. Zupanič je dosegel, da so decembra leta 1914 Srbi v Niško deklaracijo vnesli tudi odcepitev slovenskega naroda od avstro-ogrške monarhije. Iz Niša ga je Pašić leta 1914 poslal v Rim. Med polletnim bivanjem v Rimu je aprila leta 1914 sodeloval pri pripravah na ustanovitev Jugoslovanskega odbora, ki je bil ustanovljen 30. aprila 1915 v Parizu. Nato je odpotoval na predstavništvo Jugoslovanskega odbora v London, kjer je s prekinitvami ostal do začetka leta 1919.

Leta 1915 se je zavzel, da je 12. maja Jugoslovanski odbor sprejel manifest, ki je kritiziral takrat sprejeti Londonski pakt, v katerem je antanta Italiji med drugim obljubila Gorico, Trst in Istro. V manifestu sta omenjeni tudi (takrat) slovenski pokrajini Koroška in spodnja Štajerska. V času svojega bivanja v Londonu je Zupanič pri založbi »Štamparija Hrvatskog Svijeta« v New Yorku izdal knjižico z naslovom *O Slovincima*, z uvodom prijatelja, kiparja Ivana Meštrovića.

V letu 1916 je bil pol leta v Združenih državah Amerike, da bi tamkajšnje slovenske izseljence navdušil za združitev avstro-ogrskih Slovanov v enotni in demokratični državi. V zvezi s tem poslanstvom in zaradi povezave s češko akcijo v Ameriki se je pred odhodom v Hampsteadu srečal z bodočim češkim predsednikom T. Masarykom, v avdienco pa ga je sprejel tudi srbski regent in prestolonaslednik Aleksander, ki mu je predal pozdrave za ameriške Slovence. Iz časa Zupaničevega bivanja v Ameriki je najbolj znan njegov govor Slovincem v Clevelandu 28. aprila 1916. Zupanič je podprl predsedniško kampanijo Woodrowa Wilsona, saj so bila njegova stališča o samoodločbi narodov v skladu s cilji Jugoslovanskega odbora. Navezal pa je tudi prijateljske stike z izumiteljem srbskega rodu Mihajlom Pupinom, profesorjem na univerzi Columbia v New Yorku, ki je imel glede reševanja narodnega vprašanja avstro-ogrskih Slovencev, Hrvatov in Srbov zelo podobna stališča kot Zupanič. Oboje mu je prišlo zelo prav pozneje, leta 1919, ko je v času mirovne konference v Parizu Mihajlo Pupin na Zupaničevo prošnjo posredoval pri ameriškem predsedniku Wilsonu, ki se



Slika 3: Minister dr. Niko Zupanič. Portret v naravni velikosti slikarja I. Vavpotiča iz leta 1924 hrani v svoji zbirki Belokranjski muzej (darilo dr. N. Zupaniča).

The Serb Settlement in the Macedonian Town of  
Srbčiste in the VII<sup>th</sup> century and the Ethnological  
and Sociological Moment in the Report of Con-  
stantinus Porphyrogenetes concerning the Advent  
of Serbs and Croats.

By  
dr. Niko Zupanič.

(Reprinted from „Etnolog II“, Bulletin of the Royal Ethnographical  
Museum in Ljubljana 1928.)

TO MY FRIEND

MICHEL PUPIN

PROFESSOR  
AT THE COLUMBIA UNIVERSITY

NEW YORK

Ljubljana.  
1928.

Slika 4: Posvetilo N. Zupaniča prijatelju Mihajlu Pupinu v članku, ki ga je objavil leta 1928 v reviji *Etnolog*.

Konec leta 1922 je Zupanič sprejel mesto ministra v Pašičevi vladi. Ker pa je leta 1923 izgubil na volitvah, je odstopil, bil pa je imenovan za ministra na razpologo, kar je ostal do srede leta 1925.

Od leta 1925 se je posvečal samo znanosti. Leta 1927 je začel izdajati prvo slovensko etnološko glasilo *Etnolog* in uredil njegovih prvih 13 letnikov. Leta 1939 je postal član Srbske kraljevske akademije znanosti in umetnosti, leta 1940 pa je dobil redno profesuro na ljubljanski univerzi in zasedel novo ustanovljeno etnološko-etnografsko stolico. Pred nemško zasedbo Ljubljane se je leta 1943 umaknil v rodno Belo krajino. Po drugi svetovni vojni je nadaljeval s predavanji do leta 1957, ko se je upokojil. V svoji dolgi znanstveni karieri je objavil preko 200 razprav, knjig in člankov.

V osebnem življenju je bil Niko Zupanič dvakrat poročen. S prvo soprogo Heleno, roj. Papp, sta imela dva otroka – sina Davorina in hčer Veroniko, z drugo soprogo Jožico, roj. Žlebnik, pa sina Nenada.

Niko Zupanič, član prostozidarske lože, ni bil niti pred drugo svetovno vojno niti po njej blizu slovenski vladajoči politični eliti v Sloveniji. Tako njegovi prispevki pri nastajanju Kraljevine SHS ter pri borbi za slovenske meje z Italijo, Avstrijo in Madžarsko v sloven-

je zavzel, da Bled z okolico ne bi pripadel Kraljevini SHS.

Po prvi svetovni vojni je Zupanič na mirovni konferenci v Parizu predsedoval etnografsko-geografski podsekciji za določitev severne in severo-vzhodne meje Kraljevine SHS. Kot že rečeno, nam je takrat skupaj z Mihajlom Pupinom rešil Bled z okolico, česar se danes vse premalo zavedamo. V tem času je objavil tudi več informativnih člankov o slovenskih in jugoslovanskih stališčih do avstrijsko-slovenske meje (že v londonskem memorandumu Jugoslovanskega odbora iz leta 1915 se je zavzemal za pripojitev slovenske Koroške k bodoči skupni državi SHS). Ta stališča je podal v knjigi z naslovom *Ave Illyria*, ki je izšla v Parizu (v francoščini na 164 straneh) v času pariške mirovne konference.

S svojimi zvezami v Beogradu se je Zupaniču sredi leta 1921 posrečilo doseči ustanovitev Etnografskega inštituta v Ljubljani, postal je njegov prvi upravnik.

skih zgodovinskih delih do danes niso zadovoljivo predstavljeni, saj se večina zgodovinarjev pri študiju omenjenih vprašanj namesto na originalne dokumente sklicuje predvsem na predhodno objavljena slovenska dela. Ta Zupaniča iz omenjenih razlogov po večini izpuščajo.

Na znanstvenem področju je Niko Zupanič utemeljil antropologijo in etnologijo na Slovenskem, vendar tudi njegovo znanstveno delo na področju etnologije, zgodovine in antropologije, po besedah dr. Vilka Novaka, še ni bilo objektivno in v celoti predstavljeno, niti ovrednoteno, ter ostaja skrito očem slovenske strokovne javnosti, med drugim tudi zaradi širine Zupaničevega znanstvenega dela, ki ni omejeno na eno samo področje. Za zdaj pa velja, kakor je že pred mnogo leti zapisal Novak, da Zupaniča berejo, predstavljajo na znanstvenih konferencah in citirajo precej pogosteje zunaj Slovenije.

Nekatere Zupaničeve publikacije so tako v zadnjem času ponovno zbudile precejšnje zanimanje na znanstvenih konferencah. V knjižni obliki so bila ponatisnjena nekaterega njegova dela, med drugim v Veliki Britaniji, Srbiji in Makedoniji. Tako je bilo na primer leta 2001 v Makedoniji prevedeno in izdano Zupaničevo delo *Makedonija: etnografska skica*.



Slika 5: Soproga dr. Nika Zupaniča, Helena Papp Zupanič, portret v naravni velikosti slikarja I. Vavpotiča (iz zbirke Veronike Zupanič Kralj).

## LITERATURA

Baš, Franjo  
1962 Niko Zupanič. *Argo* I: 61–64.

Čizmić, Ivan  
1974 *Jugoslavenski iseljenički pokret u S.A.D. i stvaranje jugoslavenske države 1918*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Institut za hrvatsku povijest.

Dular, Jože (ur.)

1972 *Dr. Niko Zupanič, ob odkritju njegove spominske plošče v Gribljah v Beli krajini*. Metlika: Belokranjsko muzejsko društvo v Metliki: Ljubljana: ČGP Delo: 1–54.

Franić, Ivo T.

1939 Život i rad Dra Nike Zupaniča. *Vjesnik Etnografskega muzeja u Zagrebu* II: 11–19.

Kos, Franc K.

1939 Delo Nika Zupaniča [neobj.]

Nenezic, Zoran

1984 *Masoni u Jugoslaviji (1764–1980)*. Beograd: Narodna knjiga.

Novak, Vilko

2002 Nova razprava o dr. Niku Zupaniču iz tujine. *Traditiones* 31 (1): 227–230.

Promitzer, Christian

2001 Niko Zupanič in vprašanje jugoslovanstva; med politiko in antropologijo. *Prispevki za novejšo zgodovino* 41: 7–29.

## DODATEK

### DR. NIKO ZUPANIČ: ŠE NEKAJ SPOMINOV NA DRAGOTINA KETTEJA (SPISANO L. 1950)

S Kettejem sem prijateljeval od jeseni 1896 do spomladi 1899, ko sem ga zadnjikrat videl v Ljubljani, nekako sredi marca, potujoč z Dunaja v Belo Krajino na velikonočne počitnice. Stanoval je v stari cukrarni pri znani dobri dijaški materi. V čisti in pospravljeni sobi sem ga našel samega. Prostor je naredil name puščoben vtis. Pesnik ni ležal, ampak je zamišljen hodil po sobi in mi je pravil o svojih načrtih za najbližjo bodočnost. Nameraval je prodati svoje poezije založniku L. Schwentnerju in odpotovati na Dunaj, kjer bi se vpisal na pravno fakulteto. Po vrnitvi v Ljubljano, pa bi si služil vsakdanji kruh v pisarni kakega odvetnika dokler ne bi opravil pravnih izpitov. Mladi mož je bil resen in se ni niti enkrat nasmejal ali pošalil, kakor je bil poprej navajen. Njegove oči so izgubile blek in pogled mu je bil bolj moten, a polt nekam porumenela. Če se prav spominjam je imel obrito brado, a dolgi in močni brki so bili žalostno povešeni na upadlem obrazu. Kdor je videl Ketteja pred nastopom vojaške službe, je moral opaziti spremembo njegove fiziognomije, njegovega obraza, ki se je zožil bolj kakor je bil za časa mature v Novem mestu 1898. Med razgovorom je dal razumeti, da bi se včasih rad okreplil s čašo vina, pa je bil popolnoma suh. Zato sem stopil v bližnjo gostilno in mu prinesel liter trškogorskega vina, ki ga je vedno zelo cenil. Kazalo je, da tisti čas še ni bil deležen gmotne podpore dobrih src, ki je prišla na pobudo njegovega prijatelja Bojana Drenika. O svoji bolezni ni dejal niti besede - revež je bil trdno prepričan o svojem ozdravljenju. Morda mu je radost zaradi oprostitve od vojaške službe napolnila srce z upi in mu dvignila zaupanje vase in v življenjsko moč.

Uredništvo dunajske revije Jug je imelo leta 1901 namen posvetiti celo številko opisu življenja in dela pesnika Ketteja in je zbiralo podatke pri njegovih prijateljih in znancih, Odziv ni bil kaj velik; največ podatkov je poslal bivši pesnikov sošolec Fran Sešek (+ 1903), tedaj slušatelj prava na dunajski univerzi, le škoda, da je iz Kettejevih pisem črtal vse, kar je količkaj imelo značaj intimnosti. Nameravana Kettejeva številka Juga ni izšla, ker je ta revija nehala izhajati v

avgustu 1901, toda Seškovi podatki so upo-  
rabljeni v moji knjižici v srbskem jeziku (Dr.  
N. Zupanič: Dragotin Kette – sećanje jednog  
prijatelja, Prilozi za književnost, jezik, istoriju  
in folklor, str. 1-27, Državna štamparija Kralje-  
vine SHS, Beograd, 1922). Najtrodo vratne je  
pa je molčal pesnikov sošolec in tihi tekmeč  
pri Angeli dr. Anton Saplja (+ 1944), ki se ni  
odzval niti leta 1942, ko sem ga zadnjikrat  
prosil za informacije. V Novem mestu so  
mi pravili, da je Kette tam mnogo občeval  
s poznejšim pisateljem Milanom Pugljem in  
da je hodil k nekim damam (Miri Wagner ?)  
spiritizirat. A kaj bolj natančnega o tem nisem  
izvedel. Vsekakor pa govori mistika nekega  
dela Kettejevih pesmi za verjetnost pesniko-  
vega obiskovanja spiritističnih sej.

Za profesorja slovenščine v VII. in VIII.  
razredu je imel Kette Ivana Poljanca (1844-  
1899), po rodu s Štajerskega, ki ni svojega  
nadarjenega učenca nikdar razumel, niti ga  
ni umel ceniti in mu zato seveda tudi ni dal  
najvišjega reda v spričevalih. Njegova metoda  
podučevanja je bila čudna in pomanjkljiva.

Pogostoma je dijakom pripovedoval o mojstru slavistike Francu Miklošiču in se je ponašal s  
tem, da je bil njegov učenec. Bil pa je vnet slovanofil romantičnega kova in se je pečal s srbsko  
ljudsko poezijo. V slovenski jezik je preložil dolgo epsko pesem »Ženitev Maksima Crnojeviča«. Mož  
je imel o kulturnem življenju zaostale nazore in malo smisla za leposlovje in znanstvo. Za  
nagrobni kamen mu je verjetno tedanji gimnazijski ravnatelj in pisatelj dr. Franc Detela zložil  
verze, ki po svoji maniri nekam spominjajo na epitaf na Vergilijevem grobu v Partenopeju: Mi  
zibelko Štajerska, Kranjska mi rako stesala je, doma dva draga enako. Latinsko, germansko,  
helensko učil, najrajše slovensko sem slovstvo gojil.

Kettejev profesor matematike in fizike Ignacij Fajdiga mi je pravil, da je bilo profesorskemu  
zboru zelo žal, ko se je izvedelo, da je bil njihov učenec osmošolec (D. Kette) potrjen k vojakom  
na dolga tri leta, toda da je nesrečnež tega sam kriv, ker da ni ne svojega razrednika, ne ravnatelja  
pred naborom spomladi 1897 niti obvestil, v kaki nevarnosti je. Profesorji so namreč že  
prej večkrat z uspehom posredovali pri avstrijski naborni komisiji, da so osmošolce šele drugo  
leto, to je po opravljeni maturi, potrjevali k vojakom. Kette je bil takten in tih človek, ki ni rad  
nadlegoval ljudi, zlasti ne profesorjev, ki so v tedanjem času zviška gledali na dijaka.

Kette je stanoval v šolskem letu 1896-97 v poslednji hiši Kandije, ob sedanji Zagrebški cesti  
št. 59 pri Matevžu Juncu. Hiša je bila nova in dijaška soba prostorna in udobna, čeprav so v njej  
bivale štiri osebe. Zadnje leto svojega novomeškega bivanja pa se je preselil v pritlično in nizko  
hišico dimnikarja Šamcarja (po domače Atile) ob stari državni cesti, ki drži iz Novega mesta čez  
Kapiteljski hrib v Ljubljano, sedaj Tavčarjeva cesta št. 5. Zidana hišica tiči v vzhodnem pobočju  
omenjenega hriba, ko se spušča proti mestu. Severni in manjši del hišice je bila Kettejeva sobica,  
ki bi mogla rabiti za klet, če bi bila še malo bolj porinjena v pobočje hriba. Razumljivo, da je  
moralo tako stanovanje biti vlažno in nezdravo in da bi mogel v njem še zdrav človek dobiti kal



Slika 6: Hči dr. Nika Zupaniča s psom Kaletom.  
Portret v naravni velikosti slikarja I. Vavpotiča (iz  
zbirke Veronike Zupanič Kralj).



Slika 7: Pesnik Dragotin Kette, olje slikarja I. Vapotiča, ki ga je ta naslikal po naročilu dr. Nika Zupaniča leta 1940. Sliko je pred Nemci v času okupacije rešila Zupaničeva hči Veronika Zupanič Kralj.

jeve pesmi prepisoval in skrivaj čital dijakom po višjih razredih gimnazije. V hišici je leta 1924 samevala le postarana vdova, nekdanja pesnikova gospodinja, ki mi je mnogo pripovedavala o prerano umrlem pesniku.

Razkazala mi je pesnikovo sobico s skromno opravo iz leta 1898. Snela je s stene srednjeveliko ogledalo z ozkim pozlačenim okvirom ter me opozorila na dve dolgi in ozki koloni številnk na hrbtu ogledala. Na vprašanje, kaj naj bi številke pomenile, mi je odgovorila: to so denarni zneski, ki sem jih Dragotinu posojala ob raznih prilikah; številke pomenijo največ avstrijske krajcarje (2 vinarja), le sem ter tja kak goldinar. Največji dolg je znašal pet goldinarjev, katerega je naredil o priliki svojega godu zato, da bi dal za pijačo dijakom, ki so mu zapeli podoknico. Po Stamčarkini smrti so dediči hišico prodali. Lansko leto (1949) je bila ob 50-letnici pesnikove smrti na sprednjo steno vzdana bela marmorna plošča s spominskim napisom na D. Ketteja.

Še o Kettejevih portretih in podobah. Pesnika ni za njegovega življenja portretiral noben umetnik. Znani sta le dve fotografiji, ki ju je prvič objavil Anton Aškerc v prvi izdaji Kettejevih Poezij (1900) in ki sta bili pozneje razširjeni po časnikih in časopisih. Ena predstavlja pesnika na mrtvaškem odru, druga pa je iz leta 1898, ko se je skupaj s svojimi tovariši abiturienti fotografiral pri H. Dolencu. Drža glave ni prav pristna, je nekam prisiljena, kar je zakrivil aranžer-fotograf; glava je preveč vzdignjena in zato je videti obraz skrajšan, lice pa širše kakor je bilo v resnici.

kakšne bolezni. Pokojni profesor M. Marlič mi je pripovedoval, da je pozimi 1898 pregledoval po nalogu ravnateljstva dijaška stanovanja in da je pri tej priliki videl tudi pesnikovo sobico, ki da je bila na mnogih mestih plesniva in stene so bile mokre, toda mladi mož se ni izseli, četudi so mu to nasvetovali. In v tem tesnem prostorčku, v tej jazbini je Kette zložil svoje najlepše in najbolj dovršene pesmi. Grelo ga je sonce ljubezni do Angele, kraljice njegovega srca, in pozabil je na vse zlo, ki ga je obdajalo. Čudna igra usode je nanesla, da si je neposredno nad to uboga hišico nekaj let po Dragotinovi smrti sezidal novomeški dobrodušni meščan, Angelin mož, lepo vilo, ki je do danes menjala že tri lastnike. Čas je pač otrok, ki se s kamenčki igra - otrok na prestolu, kakor je rekel helenski modrijan stare dobe.

Po prvi svetovni vojni, menda leta 1924, sem obiskal Štamcarjevo hišico in sem jo našel v istem stanju, kakor je bila za časa Ketteja, le da nista več živela ne gospodar ne njegov sin Francelj, ki je umrl kot četrtošolec za jetiko. Mag. pharm. Ramor je trdil, da je Kette verjetno dobil prve kali sušice prav od tega svojega mladega prijatelja in sostanovalca, ki ga je tudi zvalil v očetovo hiša in ki je Kette-



Veliko bolj naraven in manj nameščen je posnetek obličja iz mlajših let, menda po končani nižji gimnaziji; fotografiran je v skupini sošolcev, med katerimi sta tudi Franc Derganc, poznejši literat in kirurg, ter Anton Lajovic, poznejši sodnik in glasbenik. V primeri s Kettejevo vnanjostjo so videti njegovi sošolci precej nerazviti, so še dečki, medtem ko so njemu že zrasli prvi brki in pod doljno ustnico podolgovata ozka bradica (»muha«). To je pravi Kette s pristno držo glave in z izrazom obraza, ki je ustrezal njegovemu značaju in njegovi duševnosti. Fotografija predstavlja fanta osemnajstih let. Kolikor vem, slika do danes ni bila objavljena. Na osnovi teh dveh fotografij in na osnovi mojih podatkov o barvi oči, las in brk je naredil zame slikar Ivan Vavpotič leta 1940 oljni portret pesnika v naravni velikosti z vizionarnim profilom Angele v ozadju [slika 7]. Profil je videti, kakor da je zasnovan iz ožarjenega kosa oblaka. Oljno študijo za ta portret hrani zobni zdravnik dr. Vrhovec v Celju.

Dragotin Kette je pesnik novega slovenskega soneta. Od Prešerna še ni nikdo dal Slovencem kaj lepšega in popolnejšega v tej tesno vezani in žlahtni pesniški obliki. Očarljiva je njegova poezija, polna diha narave in je bistveno slovenska. Postal je ljubljene mladine. Stari morajo umreti, mladim pa se smrt pripeti – modruje belokranjsko ljudstvo. To pomeni, da mladi ljudje izjemoma umirajo, a stari nas morajo brezizjemno zapustiti za večne čase. Za starimi ne žalujemo tako silno kot, ker so se izživel in oddolžili ukazu narave ter storili svoje za rod in družbo – oni pripadajo preteklosti. Nasprotno pa stoji mladi svet pred bodočnostjo. Čaka ga ljubezensko uživanje, delo, trpljenje, kulturno ustvarjanje – in če trešči zla usoda mladega človeka ob tla, kakor je to storila s triindvajsetletnim pesnikom Kettejem, je to tragika. Slovenska mladina bo vedno z neko otožnostjo čitala svojega ljubljence, takisto kakor češke mladenke, ki prinašajo rdeče rože na grob umrlega poeta Karla Hynka Mache.

## THE 130<sup>TH</sup> BIRTH ANNIVERSARY OF DR. NIKO ZUPANIČ

*In the present year we are celebrating 130<sup>th</sup> birth anniversary of dr. Niko Zupanič, the founder and the first director of the Museum of Ethnography in Ljubljana and the first professor at the Chair of Ethnology, University of Ljubljana. At this opportunity we give a short record on his life and work, and his text on his schoolfriend Dragotin Kette – a poet who was also born 130 years ago. From the fall of 1896 to the summer of 1897, Zupanič and Kette were close friends and schoolmates during their schooling on the gymnasium in Novo Mesto where Kette attended VII th class while Zupanič attended VIII th class of the secondary modern school. While Kette died young in 1899, Zupanič, reaching a great age, died in 1961. The memoirs of the Slovene poet Dragotin Kette (1976-1961) by Niko Zupanič were written more than 60 years ago.*

---

prof. dr. Aleš Iglič  
Fakulteta za elektrotehniko  
Tržaška 25, 1000 Ljubljana, ales.iglic@fe.uni-lj.si